

NEDALSHYTTA

Knutepunkt for ferdsel i grenseløse fjell

Trondhjems Turistforening

Det gode førsteinntrykk ...

«Når botanikeren etter tre timers tur setter foten på skifer, får han sin belønning! Reinrosefloraen brer seg ut foran våre føtter. Jeg har sett de marokkanske steppers *Asphodelus*-flor (lilje), Atlasfjellenes mørkfiolette laven-delkratt og Schweizer-alpenes henrivende engler, men mitt hjerte tilhører den nordiske *Dryas*-hei! Som nysno lyser det riktblomstrende, hvite teppe hvor gule murer, blå veronika, blå mjelt og rødmeende fjellsmelle danner praktfulle buketter. Høyfjellets utsigelige sjarme strømmer oss her i møte.»

Dette sitatet er fra botanikeren Rolf Nordhagens avhandling om Sylenes plante-verden (1928) hvor han gir en begeistret skildring av reinroseheiene (*Dryas octopetala*) på Storsola som ligger rett opp for Nedalshytta i hjertet av fjellområdet Sylan.

Det er flere enn Nordhagen som har latt seg begeistre av omgivelsene og turmulighetene i Sylanområdet og på en slik måte at det senere ble skapt historie. Det amerikanske millionær-ekteparet Anna og William Singer. William Singer var arving til stålfirmatet Singer-Nimick Company, men viet mye av sitt liv til friluftsliv og sin virksomhet som kunstmaler. De likte Nedalen så godt at de i 1911 fikk bygget en

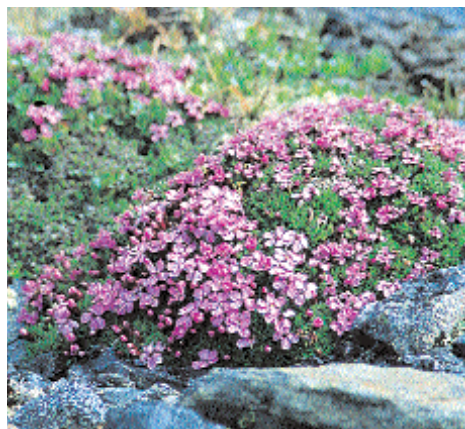
Reinrose. Foto: Trond Kristoffersen

stor jakthytte og feriested på 300 m² ved setra Jensgårdsvollen på nordsiden av Nea. Den eies i dag av Trondheim Energiverk som flyttet den til nordsiden av Nesjødemningen før oppdemningen. Kunstnerekteparet er mest kjent i Tydal for å ha kjøpt fri 13 leilendingsgårdsbruk ved å kjøpe jorda fra Thomas Angells Stiftelser og gitt den gratis videre til bøndene.

Ingeniøren og læreren Carl Schulz kom til Tydal første gang i 1883 og besøkte Nedalen gård året etter. Han mente at området burde kunne åpnes for fotturisme. Fire år senere var han med å stifte Trondhjems Turistforening (TT) og var foreningens formann de 17 første årene fram til 1904. Sylan var et av virkeområdene for utvikling av fjellfriluftslivet, og midt i dette området eier og driver TT to betjente hytter, Storerikvollen i nord og Nedalshytta i sør.

Bergveronika. Foto: Trond Kristoffersen

Fjellpryd. Foto: Jorun Marie Egge

Foto: Niccolas Tourenc

NEDALSHYTTA

Av Roar Njålsund

Fjellområdet Sylan er et utpreget viddeområde som sprer seg utover på begge sider av riksgrensen, oppbrutt av en rekke høye fjellpartier. Det er omtrent en dagsmarsj mellom hvert fjellparti som på norsk side heter Skarsfjellene, Øyfjellet og Sylan, lenger vest Fongen-massivet og Skarvan, og på svensk side Snasahögarna, Bunnerfjällen, Härjångsfjällen, Helagsfjället pluss noen til lenger øst. Det er derfor lett å gå fottur i Sylan. Samtidig ligger større utfordringer tett inntil. Nedalshytta er en av Trondhjems Turistforenings (TT) tre betjente turisthytter i Sylan. Den ligger i Tydal kommune inne ved den sørøstre enden av Nesjøen. Fra platået innunder Neklumpen er det flott utsikt mot sør og vestover til Nordskarsfjellet og utover Nesjøen. Nedalshyttas beliggenhet ved foten av Sylmassivet, er et flott utgangspunkt for spennende toppturer og trivelige familieturer.

Adkomstmuligheter

Avstanden fra Stugudalen er ca 15 km og det går vei fram til hytta (ikke brøytet). Nå er det ikke nødvendig å kjøre bil for å komme inn i Nedalen. Det går buss mellom Trondheim og Stugudalen for de som kommer den veien. Sørfra, fra Røros-området, går det dessverre ingen offentlige kommunikasjoner.

Den siste strekningen fra Stugudalen kan kjøres med drosje, men det er også en fin tur å gå til fots. Det går merket sti fra Væktarstua via Væktarhaugen langs foten av Nordskarsfjellet til Nedalshytta. Ruta er relativt flat, lettgått og tørr og kan anbefales. Treffer du godt vær og har god tid, bør du legge ruta gjennom Skardøra, spesielt om vinteren.

Rutenettet

Alle ruter til og fra turisthyttene i Sylån er merket (steinvarder for sommerruter og permanente staker suplert med kvist for vinterruter). I Norge er det bare unntaksvis at vinterruter merkes permanent med staker. Sylån er derfor av de få områder hvor dette er gjennomført. Sammen med tilstøtende rutenett på svensk side av grensen utgjør dette verdens største vintermerkede turområde. Et velegnet sted for både nybegynnere og viderekomme i vinterskiløping.

Fra Nedalshytta går det merkede stier i tre retninger til andre hytter, mot vest, nord og øst til henholdsvis Væktarstua (kvarteravtale) og Kjølhytta (TT, selvbetjent), Storerikvollen (TT, betjent) og Sylstasjonen (Svenska Turistföreningen, STF, selvbetjent). På en kort strekning østover inn i Sverige til Helagsstugorna (STF, selvbetjent) tett innunder det flotte Helagsfjället er det kun vinterstaking.

Bo fast på hytta

Selv om turisthyttene primært er beregnet på dem som er på gjennomgangsturer i fjellet, er det i store deler av de betjente sesongene god

plass til å ta imot dem som gjerne vil ligge fast på hytta over noen dager. I den travleste delen av påskesesongen og deler av sensommeren er det begrenset kapasitet for fastopphold. Ta kontakt med TT-kontoret eller vertskapet på hytta for nærmere opplysninger og for evt. å gjøre avtale om fast opphold.

Attraksjoner

Hva som er de største attraksjonene rundt Nedalshytta, er selvfølgelig avhengig av hvilke

Nedalshytta er et naturlig knutepunkt for turer i Sylån
Foto: Jonny Remmereit

øyne som ser. **De alpine fjellene** i Sylmassivet er et naturlig turmål for mange, der kanskje Sylryggen er det mest spektakulære. Nabotoppene Bandaklumpen og Storsola bør også besøkes selv om de ikke rager riktig like høyt. De som ligger i flere dager på hytta bør kunne seg en tur til **badekulpene i Geitbekken** i nordsiden av Nordskarsfjellet, om været tillater det. En nydelig utsikt utover Nesjøen får du med på kjøpet. **Fiskemulighetene** i Nesjøen er berømt utenfor Trøndelag, så hvorfor ikke leie en båt og prøve fiskelykken på røye? Den høyeste fjelltoppen i Sylån er ikke Storsylen (1762 moh), men Helagsfjället (1796 moh). Den ligger en dagsmarsj inn i Sverige. Nedalshytta er et godt utgangspunkt for å komme seg dit. Oppstigningen langs botnbreen og utsikten fra toppen av Helags er i seg selv verdt turen.

Liker du heller å rusle rundt Nedalshytta med lett sekk bør du **se etter multene** i første halvdel av august. Som rosinen i pølsa må nevnes områdets rike innslag av **kulturhistorie** og spesielt **rikshistorie**. Når det var stridigheter mellom den svenske og dansk-norske kongen, fikk befolkningen i fjellregionen ofte føle det direkte på kroppen. Hvis svenskene ønsket å overta makten i Norge, var erobring av Trondheim et viktig steg på veien. Historien om Armfeldts hærtog gjennom Tydalen senhøsten 1718 er bare ett tilfelle. Flere er omtalt lenger bak i heftet.

Fiskemuligheter

Rett nedenfor turisthytta ligger en av områdets store attraksjoner, røiefiske i Nesjøen. Den 39 km² store sjøen har fått et svært positivt omdømme blant fritidsfiskere.

Fra fiskefaglig hold er det doku-

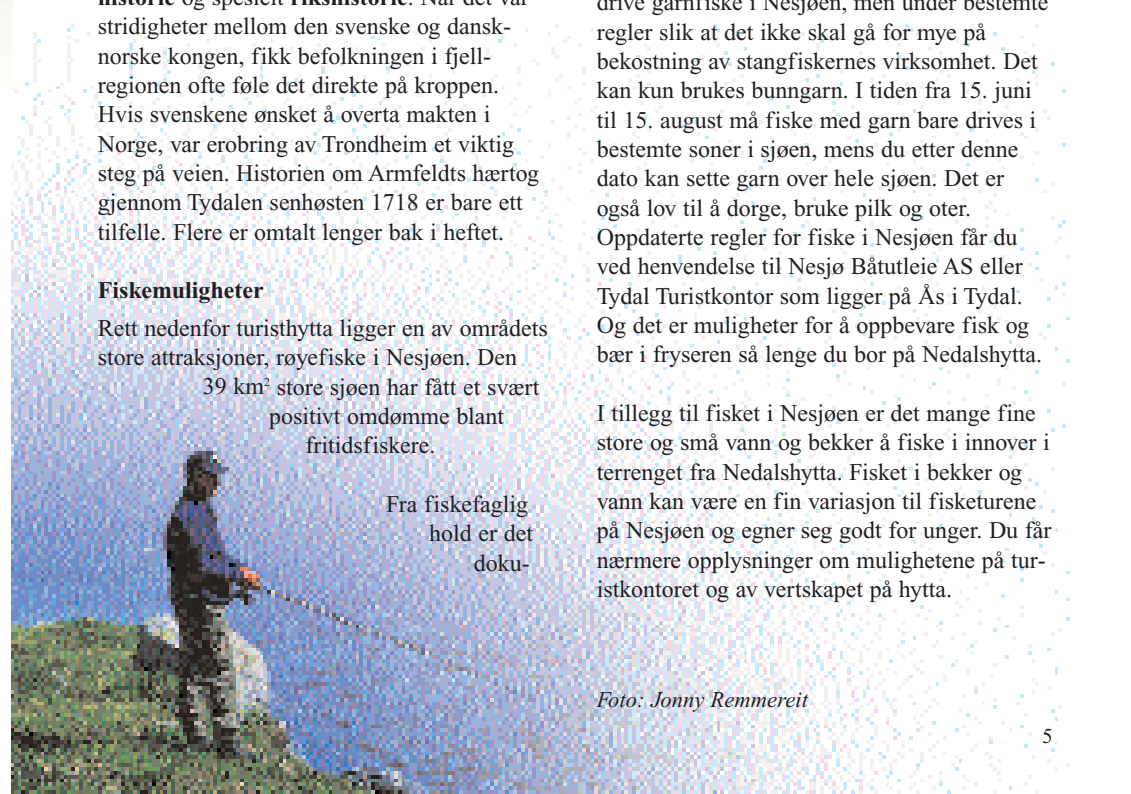
Multer. Foto: Ole Tolstad

mentert at sjøen er Nord-Europas rikeste røyevatn. Produksjonen av fisk i sjøen er for tiden større enn det som turister og grunneiere tar opp i løpet av et år. Det går vanligvis ca 3-4 røyer på kiloen. I tillegg til røye finnes det noe ørret og lake i sjøen.

For å redusere overproduksjon, innførte man i 1997 spesielle tiltak som skulle stimulere til større fritidsfiske. Det ble nå tillatt for alle å drive garnfiske i Nesjøen, men under bestemte regler slik at det ikke skal gå for mye på bekostning av stangfiskernes virksomhet. Det kan kun brukes bunngarn. I tiden fra 15. juni til 15. august må fiske med garn bare drives i bestemte soner i sjøen, mens du etter denne dato kan sette garn over hele sjøen. Det er også lov til å dørge, bruke pilk og oter. Oppdaterte regler for fiske i Nesjøen får du ved henvendelse til Nesjø Båttutleie AS eller Tydal Turistkontor som ligger på Ås i Tydal. Og det er muligheter for å oppbevare fisk og bær i fryseren så lenge du bor på Nedalshytta.

I tillegg til fisket i Nesjøen er det mange fine store og små vann og bekker å fiske i innover i terrenget fra Nedalshytta. Fisket i bekker og vann kan være en fin variasjon til fisketurene på Nesjøen og egner seg godt for unger. Du får nærmere opplysninger om mulighetene på turistkontoret og av vertskapet på hytta.

Foto: Jonny Remmereit

NESJØ BÅTUTLEIE BA

drives for å organisere fisket fra båt i Nesjøen. De holder til ved munningen av Litjelva i sørøstenden av Nesjøen vel 2 km fra Nedalshytta. Innenfor serviceområdet finnes molo, parkeringsplass, oppstilling for campingvogn, kiosk (bl.a. salg av fiskekort, fiskeutstur etc.), sanitærbygg, fem utleiehytter og en stor lavvo i tre. De leier ut 30 stk 14,5 fots plastbåter. Garn og påhengsmotor leies ikke ut. Regler for fisket på Nesjøen fås ved henvendelse til Nesjø Båutleie eller Tydal turistkontor.

Tydal turistkontor:
7581 5900 (hele året).

Turistinformasjon Stugudalen:
7381 5512 (sommer).

Nesjø Båutleie:
7381 4621 (betjent fra 15. juni til 15. september).

Jaktterreng

Som grunneier i området disponerer TT rettigheter for småviltjakt. Turistforeningen kom i denne posisjonen i 1913 da den kjøpte Nedalen gård med tilliggende eiendom av Jørgen Lysholm. Grovt sett er grensene disse: Langs Riksgrensen fra Storsylen i nord og ned til kryss med elva Nea i sør, langs Neas løp nesten ned til munningen av elva Esna (som kom fra Esandsjøen før Nesjøen ble demmet opp), opp til Pikhaugtjønnna som heter Lille Honktjern på eldre kart, og videre i rett linje tilbake til Storsylen. Om du er interessert, så ta kontakt med TT-kontoret i Trondheim som gir deg oversikt over hvilke muligheter som finnes.

*Nedalshytta anno 1928.
Foto: Ing. Wilhelmsen*

NEDALSHYTTAS HISTORIE

Den første Nedalshytta

TT inngikk kvarteravtale med Jon og Marit Nedalen som leide ut et rom med fire senger på Nedalen gård til turistene fra og med 1889. I 1897 fikk TT bygd sin første egen hytte like inntil gården, også den med fire senger. Turisttrafikken i Nedalen må ha overgått styrets forventninger, for allerede i 1903 sto en ny og noe større hytte på plass i bjørkeskogen, ca 300 m vest for gården. Bygningen fra 1897 ble flyttet og satt inntil den nye. Byggesummen lød på 3000 kr. inkludert utstyr og inventar. Senere kom to utvidelser av sengekapasiteten, den siste som følge av en sterk økning i interesse for fjellturer i årene like etter siste krig (TT-årbok 1986-87).

Neddemming og ny hytte

Neddemmingen av Nedalen i 1971-72 satte en sluttstrek for gamle Nedalshytta. Den kom til å ligge lavere enn høyden på den nye sjøen og ble derfor revet i 1971. Men deler av den ble tatt vare på og brukes nå som lagshytte i Tydal. TT fikk erstatning fra Trondheims Elektrisitetsverk for tapet av gammelhytta og brukte pengene til å bygge den tredje Nedalshytta som ble tatt i bruk påsken 1972. Den ligger ca 2 km øst for den som ble revet. Opprinnelig var det planlagt å bygge en sovefløy, men den ble ikke bygd. Hytta fikk 50 senger. Det ble bygd bilvei helt fram. Men den var de første årene stengt for andre enn vertskap og nyttetransporter de siste 4 km.

Nedalshytta, prospektkort fra 1950-årene.

Senere er veien åpnet nesten helt inn til hytta. Det har vært og er delte meninger om hvor nært hytta bilene bør parkere (TT-årbok 1970, 1986-87).

Nedalen gård

Nedalshyttas historie starter egentlig i 1897, men stedets historie begynner i 1801 da to bønder fra Stugudalen kjøpte en eiendom på ca 50 kvadratkilometer mellom Esna (elva mellom Esandsjøen og Nea) og riksgrensen for å bruke den til seterdrift, slått, jakt og fiske.

*Nedalen gård
fra 1920 sett
mot øst. Foto:
Nordhagen
og Refsdal*

Området hadde tidligere vært statsalmenning. I 1863 ble eiendommen solgt til brødrene Kristen og Jon Jørgensen Tørresvold fra Rørostraktene som ville drive gårdsbruk her inne. Det eneste huset som da stod der var en bu nede ved Nea med ljøre i taket. Samme sommer flyttet de med hver sin kone inn til Nedalen for å bosette seg der. Før vinteren satte inn, hadde de bygget en liten stue, fjøs og stall i tillegg til å sørge for vinterfor til noen husdyr. Etter to år har Kristen og kona fått nok og flyttet ned til Stugudalen. Med livet som innsats fortsatte Jon og kona Gjertrud tilværelsen med å livberge seg i Nedalen. Mer om deres dramatiske historie kan du lese i TTs årbok 1986-87.

Gården ble solgt i 1900 til Jørgen Lysholm som 13 år senere solgte den videre til TT. Lysholm drev gården selv noen år, men forpaktet den senere bort. Under TT ble gården drevet med forpakter fram til 1951 da driften opphørte. Husene på gården ble satt i brann sommeren 1971 før området ble satt under vann senere samme år da Trondheim E-verks oppdemming av Nesjøen nådde hytta. Dermed ble det satt sluttstrek for en vel 100 år lang gårdshistorie inne i fjellet (TT-årbok 1929, 1970 og 1986-87).

UTBYGGING, NATUR- VERDIER OG VERN

Kraftutbygging

Trondheim Energiverk (TEV, tidligere Trondheim Elektrisitetsverk) har i løpet av de siste 100 år gjennomregulert Neavassdraget for å skaffe elektrisk kraft til Trondheim. De mest iøynefallende sporene etter denne virksomheten i nærheten til Nedalshytta er regulerte innsjøer, kraftledninger og veier. (TT-årbok 1986-87, 1998 og 2003.).

Esandsjøen

Esandsjøen var tidligere en naturlig innsjø med høyde 722 moh. TEV startet i 1940 byggingen av en jord- og steindemning ved Esnaosen, med tillatelse gitt av de tyske okkupasjonsmyndigheter for å kunne øke vinter vannføringen gjennom kraftverkene langs Nidelva. Demningen sto ferdig først i 1947. Vannflaten ble hevet 6,5 meter til kote 729 og sjøen dekket et areal på totalt ca 27 km². Dette førte til at viktige kulturminner som karolinergravene sør for Storerikvollen fra sommeren 1719 ble demmet ned sammen med deler av plantefredningsområdet fra 1917. Senere har Nesjøen kommet til (ferdig bygget i 1971) og Esandsjøen er i dag en del av dette magasinet.

Sylsjøen

Byggingen av Sylsjøen (Nedalsjön, opprinnelig svensk betegnelse) var TEVs andre store inngrep i Sylan. Sylsjøen ble bygget på svensk grunn for å gi elektrisk kraft til Norge. Den er 12 km lang og oversvømmer en bred og vid dal hvor elva meandret i bunnen midt mellom Helags- og Skardørsfjellene (Syleneboka 1988: s. 116 og 117). Demningen er bygget i betong og sto ferdig i 1952. Anleggsveien inn fra Stugudalen ble påbegynt i 1940. Verdenskrigen satte en stopper for videre arbeid, men ble tatt opp igjen i 1945 og veien sto ferdig to år senere. Den er i alt vesentlig bygget med hakke, spade og trillebåre og ble bl.a. brukt til å

Påskegjest ved Nedalshytta. Foto: Elsa Smith

frakte store mengder støypesand fra Stugudalen for byggingen av demningen (TT-årbok 1949).

Nesjøen

Etter oppdemming av Stuggusjøen (1941 og 1966), Esandsjøen (1947), Sylsjøen (1952) og Vessingsjøen (1959), la TEV i 1964 fram sin store plan om en Nesjødam. Planen gikk ut på å etablere et nytt stort kraftverksmagasin (Nesjøen) med samme reguleringshøyde som Esandsjøen slik at de to sjøene kom til å gå i ett (til sammen 66 km²). Det ble framsatt en strøm av protester mot ødeleggelsen av et botanisk fredet område fra 1917 og en, etter manges mening, uerstattelig naturskatt av helt uvurderlig verdi. De store Nedalsmyrene besto av en rekke forskjellige myrtyper med tallrike små vann, tjern og myrpytter, og med frodig bjørkeskog der Nea slynget seg gjennom området. Det var nå kjent at disse myrene var en av landets fineste fuglelokaliteter med ikke mindre enn 107 observerte fuglearter. TT var av de mest aktive til å hindre at utbyggingsplanene for Nedalen ble gjennomført.

Men ingen ting hjalp, verken protester eller alternative løsninger som ble foreslått. Den 23. august 1968 vedtok Stortinget å gi TEV konsesjon, og fredningen ble opphevet for den delen av fredningsområdet som ville bli ødelagt av reguleringen. For friluftslivet var neddemningen en tragisk sak. Store deler av Nedalen ble satt under vann og Nedalen gård og Nedalshytta forsvant for alltid.

Forandringen av naturen som her ble gjort, var den største i Sylan siden istiden. Et helt landskap forsvant sammen med den store roen som hadde preget Nedalen siden tidenes morgen (TT-årbok 1986-87, 1998 og 2003).

Kraftstasjoner

I nærheten av demningene er det bygd flere kraftstasjoner. Det ligger to stykker inne i fjellet mellom Sylsjøen og Nesjøen og en mellom Nesjøen og Vessingsjøen.

Botanikk og berggrunn

Det er tre områder på norsk side av Sylan som plantemessig er svært artsrik. To av dem ligger i de sørvendte skråningene til Storsola og Bandaklumpen nordøst for Nedalshytta. Det er en lys grågul omdannet sandstein (mineralene kvarts og feltspat) som inneholder cm-tykk lag av glimmerskifer og kalkstein som gir svært gunstige vekstforhold. Her finnes en rekke kalkkrevende planter som ellers er fraværende i Sylan. Det tredje området ligger i nordskråningen til Sankåkleppen øst for Storerikvollen hvor bergarten er en glimmer-

skifer. I det meste av resten av Sylan er vegetasjonen relativt artsfattig.

Verneplaner

Store deler av området langs grensen mot Sverige er fredet som plantefredningsområde. Dette skjedde så tidlig som 6. juli 1917 og var den første store områdefredning i Norge. En god del av det opprinnelige verneområdet gikk tapt i forbindelse med oppdemmingen av Esandsjøen (1947) og særlig Nesjøen (1971). Rangeldalen naturreservat ligger fra fylkesgrensen mot Nord-Trøndelag og nordover langs riksgrensen og ble opprettet 26. august 1988 for å gi varig beskyttelse av et særpreget myrområde. Det arbeides i 2004 med planer om landskapsvernområder både for Sylan og Hyllingsdalen. Sylan vil omfatte områdene langs riksgrensen fra Nedalen og nordover til fylkesgrensen (med grense mot Rangeldalen naturreservat). Vestgrensen blir Nesjøen / Esandsjøen – Sankådalen – Blåhammarkleppen. Hyllingsdalen er planlagt å dekke områdene langs riksgrensen fra Skarsfjella mot Vauldalen og Brekken og med sonen langs veggen Brekken – Stugudal som vestgrense.

Reinrose. Foto: Trond Kriatofersen

Reinrose

er en lavtliggende, krypende dvergbusk med forvedete stengler og små læraktige blad av samme form som små eikeblad. Planten har store hvite blomster med som oftest åtte kronblad, et sjeldent tall i planteriket (navnet «octopetala» sikter nettopp til dette). Reinrose krever kalkrik jord. Og der hvor denne vokser, vil du ganske sikkert finne flere andre sjeldne kalkkrevende planter. Derfor er den en populær plante hos botanikere. Den vokser hovedsaklig i fjellet til over 1800 m.o.h.. Blomstring skjer i juli måned. Reinrose ble valgt til fylkesblomst for Sør-Trøndelag fylke i 1986 i regi av Norsk botanisk forening.

TURFORSLAG

BARNEVENNLIGE TURER

Barnevennlig tur

1. Kort tur til Neklumpen 1014 moh

Vi besøker toppen rett opp for hytta og starter med å følge den noe bratte stien rett nordover inntil vi er på toppen av skråningen. I det vi får øye på nabohøyden Steinsfjellet, dreier vi til venstre bort fra stien og trækker de siste 300 meter på fjellknauser og mosekledd bakke bort til toppen. Høydeforskjellen mellom topp og hytte er 230 m. Vi lar tilbaketurne bli en liten omvei og går et stykke mot myrdragene mot nord til vi møter bekken som vi følger nedover til vinter- og sommermerkinga. Denne viser oss veien tilbake til hytta. Terrnet er lett å gå i også for barn, og kan være en fin kveldstur med innlagt solnedgang og flott utsikt mot Nesjøen og Nordskarsfjellet. Lengde knapt 4 km.

2. Fisketur på Nesjøen

Nesjøen er landskjent for meget godt fiske. På svensk side av grensen går det forøvrig gjetord blant isfiskere om forholdene. Robåt kan leies fra Nesjøen батутleie, og fiskekort kan kjøpes på hytta. Det er adgang for menigmann til å bruke fiskegarn. Avstanden til båthavna er vel 2 km langs vei/merket sti. Hvis mor er av den spreke sorten, drar hun ned etter frokost og leier båt som hun ror ca. 1,5 km tilbake igjen til vika rett nedenfor hytta.

3. Badetur langs Geitbekken

Hvis sola skinner anbefales denne turen på det varmeste og spesielt som familietur. Vi tar bilen eller får skyss tilbake til Sylsjøveien. Vi parkerer ved ryggen som kommer ned til veien en drøy kilometer etter veikrysset i retning Stugudalen der et større myrparti åpner seg på venstre hånd. Det er parker-

ingsmuligheter på begge sider av veien. Nå ser vi Geitbekken komme ned fra Nordskardsfjellet med mange små stryk. Vi kommer bort til det nederste av svabergene langs bekken etter en kilometers gange. Der bekken går over i et flate parti litt lenger oppe, når vi den første badekulpene. Nyt badevatnet og utsikten til Nesjøen og Sylan. Deretter ligger kulpene som perler på en snor et stykke oppover dalen. Det er omkring fem stykker av dem. Dybden kan være 1-1,5 m og fra flere av dem kan du klive oppover enkle stryk. Total lengde på turen kan varieres. Den blir ca 4 km om turen bare legges via nærmeste kulp. (Se ellers TT-årbok 1991).

4. Fossen i Ekorrråa

Vi følger veien ned til brua over Nea (gå ikke over), og tar inn på stien (umerket) oppover langs elva. Vi tar inn til venstre langs Ekorrråa etter en kilometer og målet for turen er å komme opp til fossen litt lenger framme. Fossen er ca 20 m høy og har en fin rasteplass på nordsiden av av fossefallet. Kulpene under er ca 10 x 15 meter i utbredelse. Elva renner ut av kulpene mot sør slik at det blir ganske lunt her inne når sola står på midt på dagen. Det går an å bade, men strandkanten er ikke helt barnevennlig. Største dybde er ca 2 meter. Retur til hytta kan skje via sommermerkingen et stykke nord for fossen. Lengde ca 3 km.

Badekulpene i Nordskardsfjellet. Foto: Jonny Remmereit

Kartutarbeidelse: Cartographica

LENGRE TURER I OG OMKRING SYLMASSIVET

5. Storsylen

Dette er det mest besøkte turmålet i Sylan både på norsk og svensk side. Turen til toppen regnes som en tyngre dagsmarsj der vi må regne med å bruke mellom 7 og 9 timer tur retur i ren gangtid.

Ta stien nordvestover mot Storerikvollen ca 1,5 km og ta til høyre mellom Neklumpen og Stenfjellet. Turen videre inn til Syltjønna går gjennom åpent og flatt terreng som kan være litt fuktig her og der. Følger man den rødmerka stien så er den kloppelagt, men noe lengre. Når vi runder den siste slake ryggen på tørr og lettgått sti rett for Syltjønna, kommer Storsylen til syne. Toppryggen reiser seg høyt og majestetisk vel 700 meter over botnen ved Syltjønna. Stien opp, går for det meste gjennom ur og kommer opp på Sylryggen i et sadelparti hvor du får rikelig belønning for strevet før du har nådd toppen. Ryggen er her ca 20-30 meter bred og mot svensk side går den brått over i stup med Sylbreen noen hundre meter lavere. Den siste etappen langs ryggen opp til toppunktet er best egnet for høydesterke personer. Retur samme vei som vi kom opp. (TT-årbok 1955, 1990 og 2004).

6. Over Bandaklumpen

Turen opp til Bandaklumpen (1553 moh) gir en følelse av å ha vært på Storsylen uten å ha vært der (6A). Det er kort avstand mellom toppene. På toppen ligger ennå restene etter den lille Lysholmhytta (TT-årbok 1975, s. 39)

som ble bygd tidlig på 1900-tallet (TT-årbok 2002). Tidlig i 1980-årene falt den sammen pga. belastningen fra snø, regn og vind. Denne ruta har ingen overraskende stup eller hindringer og kan trygt anbefales til de som ikke er høydesterke. Lengde ca 16 km. Alternativt (6B) kan hjemturen gå via Sylskaret øst for toppen og videre sørover til du møter stien/vintermerkingen som fører tilbake til Nedalshytta fra Ekorrdørren.

7. Syltraversen

Dette er en eneste lang ryggvandring fra ende til annen med unntak for turens start og slutt. Lange partier av den har tydelig eggform. Den lengste varianten omfatter både Storsola (1711 moh) og Storsylen (1762 moh). Det er enklest å la turen gå fra sør mot nord av hensyn til et par bratte partier sør for begge toppene som krever noe kliving. Turens lengde kan reduseres noe hvis ryggvandringen starter på det laveste punktet på ryggen mellom Storsola og Storsylen.

Følg stien opp til rastebua i Ekorrdørren hvor den dreier 90 grader mot nord. Etter nye km tar vi av fra stien og setter kursen rett opp mot ryggen som fører opp til Storsola. Mot slutten blir ryggen ganske smal og luftig. Fra toppen, som ligger på svensk side, har du flott utsikt over mot resten av Sylryggen og Syltjønna. Ferden videre går i en stor bue. På det smaleste er eggen kanskje en meter bred, men det er mulig å gå litt ned i siden på den

På tur langs Sylryggen. Foto: Karl Sellgren

for mindre luftig passering. Den siste skrenten rett før hovedtoppen vil bremse litt på farten. Men den 8 meter høye veggen er full av gode tak og avsatter som forenkler passeringen. Det kan være en fordel å sikre med tau under klivingen som bringer deg rett opp til toppunktet på 1762 moh. Den resterende delen av ryggen ut til den aller nordligste enden er

uproblematisk. Nord for Lillesylen øker bredden på ryggen en del og den slake unnabakken med de store trappetrinnene pga fjellets horisontale oppsprekking gir oss en følelse av å være i Lilleputtland. Ved foten av fjellet når vi inn på stien fra Sylstationen på nordsida av Sylmassivet og følger den tilbake til Nedalshytta eller tar en kortere variant mellom Stenfjellet og Neklumpen (TT-årbok 1978 og 1992).

8. Lang tur til Storsola

Toppen kan nåes på to måter fra Nedalshytta. Den første følger korteste vei rett opp til toppen fra sørsiden, og retur langs samme rute. Det veivalget som sannsynligvis gir størst opplevelse er en rundtur som bestiger toppen fra øst etter å ha gått gjennom Ekorrdørren. Den videre skråningen ned mot norsk side er full av løse steiner pga frostforvitring og en bør trå med stor forsiktighet. Glem ikke å se etter Nordhagens reinrosehei når du kommer ned til foten av Storsola. Retur etter hvert langs vinterstaking og sti fram til Nedalshytta. Svenskene kaller Storsola for Templet.

Besøk på svensk side av grensen

I Sverige er det staten som har ansvaret for merking av stier og vinterruter, bygging og drift av bruer og rastehytter, og for nødtelefon-systemet. Svenskene har noe andre holdninger og disponerer større ressurser til merking og sikkerhet. Tilretteleggingen er derfor mer omfattende enn på norsk side. De svenske

Da Storsylen ble norsk

Grunnlaget for at Storsylens toppunkt (1762 moh.) ligger på norsk side, ble lagt av Grensekommisjonen i 1757 da riksgrensen mellom Norge og Sverige første gang ble oppgått og merket. Da kommisjonen, som ble ledet av major Peter Schniiler, kom til Sylfjellene, mente de at disse fjellene ikke kunne bestiges og de kunne derfor ikke bygge noen varde på toppen. De var muligens i tvil om hvilken av toppene som var høyest, men valgte en av toppunktene på Storsola som grensevarde. Dette merket danner et knekkpunkt på riksgrensen. En ny Grensekommisjon var på plass igjen i Sylan sommeren 1929 for å stikke grensen nøyaktig ut over Sylfjellene og bygge de vardene som manglet fra 1757. Nå viste det seg at med Storsola som riksmærke, ville grenselinjen videre nordover mot grenserøys 155 på nordsiden fjellmassivet, passere Storsylens høyeste punkt ca. 200 m øst for toppen. Dermed ble det fastslått at Storsylen er norsk (TT-årbok 1930, 1983 og 1989).

Fra Storsylen. Foto: Trond Kristoffersen

Sylmassivet med Storsola til høyre. Foto: Jonny Remmereit

hyttene har sesong fra siste halvdel av februar til først på mai og fra siste halvdel av juni til første halvdel av september. Storulvån og Blåhammaren fjällstation er betjente hytter og med ubetjente avdelinger som er tilgjengelige samtidig med at hovedhytta er åpen. Helagsstugorna og Sylarnas Fjällstation (Sylstationen) er store selvbetjente hytter.

De øvrige stugorna er selvbetjente med vakt i sesongene. Mat kan kjøpes av vakten. Utenom sesong har stugorna alltid et rom av varierende standard stående åpent. På disse hyttene må du utenom sesong alltid ha med mat i tillegg til stearinlys, dopapir og bestikk.

I Sverige er bruk av snøscooter på snødekt mark en del av allemannsretten. Men i det meste av Sylan er slik trafikk forbudt, og ferdsel kan bare skje langs merkede snøscooterleder. Oppdaterte opplysninger finner du på STFs nettsted: www.svenskaturistforeningen.se (se også TT-årbok 1980 og -89).

KULTURHISTORIE

Grenseløst område

Befolkningen på begge sider av riksgrensen har i snart tusen år betraktet dette området som grenseløst. De som bodde i Trøndelag, Jämtland og Härjedalen så på hverandre som nære naboer med sterk tilknytning til hverandre. De byttet varer og hjalp hverandre når det var uår. Formelt var Jämtland og Härjedalen

norsk område inntil avståelsen til Sverige ved freden i Brömsebro i 1645. Men i krigstid kunne spesielt Jämtland, men også Härjedalen både før og etter veksle mellom å tilhøre Norge eller Sverige. Det skjedde hele 18 ganger, senest i 1677 under Gyldenløvefeiden som Den skånske krigen (1675 - 79) ble kalt i Norge. Generalmajor von Hoven rykket inn i Jämtland med Det 1. Trondhjemske regiment og De Nordenfjeldske dragoner og hærsette området for en kort stund. Siden har Jämtland fått ligge i ro for nordmennene. Ved flere anledninger, når Jämtland og Härjedalen ble erobret tilbake av svenskene, rømte mange bønder sammen med prester og embetsmenn over til Norge. Svenske militære straffet ved flere anledninger de svenske grenseboerne for sin norskvennlige innstilling.

Sameland

Storerikvollen ligger i Essand reinbeitedistrikt. I månedskifte april-mai trekker simlene nordover til kalvingsland i nordvestdelen av Essanddistriktet. Merking foregår ved Finnkoisjøen. Reinsdyrene må ikke forstyrres i denne perioden av året. Sommerbeitene ligger rundt Sylmassivet og Øyfjellet. Slakting foregår midt i september. To samlingsplasser finnes henholdsvis nord for Øyfjellet og sør for Nesjøen til dette formålet. Senere går ferden sørover igjen til vinterbeitet. Været bestemmer tidspunktet for disse flyttingene. For å unngå at norske og svenske dyr blandes sammen er det satt opp et gjerde langs riksgrensen både på nordsiden (1932) og sørsiden (1951) av Sylmassivet.

Ferdselsveier over fjellet

Gjennom århundrene ble det etter hvert gått opp flere ferdselsveier over fjellet mellom Sverige og Norge. En av de to mest brukte rutene i Sylanområdet var fra Stugudalen og østover gjennom Skardøra og Neadalen (der Sylsjøen ligger i dag) til Ljungdalen. Det kan ha vært denne ruta kong Sverre fulgte sammen med birkebeinerne i 1177 på vei til Nidaros for å erobre byen og kongemakten. Den andre var fra Stugudalen og sørover gjennom Møsjødalen via Møsjødalsvollen sørøst-over langs Vigelsjøens østside forbi Haftor-støten og langs elva Ljusnan i Ljusnedalen. Sporene etter denne ruta er fortsatt godt synlige og starter nede i Stugudalen hvor den følger «veien» til fjellgården Langen det første stykket. Denne ruta anbefales sterkt for den som vil gå på historisk grunn litt utenom allfarvei (TT-årbok 1899).

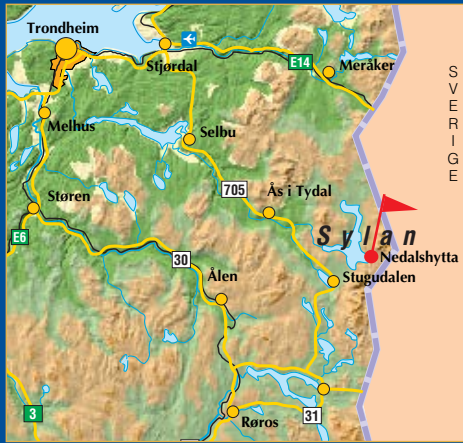
Krig og uår

Fjellene i dette området har gjennom mange hundre år vært skueplass for Norges og Sveriges felles historie. Siden to gamle ferdselsårer gjennom fjellet kom ned i Stugudalen, fikk befolkningen i Tydal merke virkningene når det var ufredstid mellom Sverige og

Danmark-Norge. I løpet av 15- og 1600-tallet var det fem kriger mellom de to (tre) nabolandene. I tillegg opplevde fjellbygdene i Trøndelag en rekke uår (sen vår og tidlig frost om høsten) som ødela avlingene for bøndene. Den siste av de fem krigene, den femårige Gyldenløvefeiden fra 1675 til 79, var kanskje den verste katastrofen som har rammet dette området nest etter Svartedauen. Generalløytnant Sparres overfall på Tydal i juli 1678 må ha vært en ren plyndrings- og straffeekspedisjon som svar på generalmajor von Hovens korte erobring av Jämtland året før. De fulgte ferdselsveien opp gjennom Ljusnedalen og ned i Tydalen. De plyndret og brente 14 gårder, nesten alt som var av bebyggelse, fra Løvøya nord for Møsjøen og ned til og med Aune. I Stugudalen var det sannsynligvis ikke fastboende i tiden etter Svartedauen. Hæren til Sparre kan ha delt seg i to, for samtidig med ødeleggelsene i Tydal, ble Røros kobberverk og gårdene omkring brent av svenskene (14. juli). Senere kom general C. G. Armfeldt med noen tusen soldater gjennom dalen i desember 1718, og de skaffet seg mat ved å plyndre gårdene de dro forbi.

Det er slett ikke uvanlig å treffe på reinsdyr i Sylan. Foto: Elsa Smith

NEDALSHYTTA

Nedalshytta ligger som hovedinnfallsport til Sylan fra norsk side, med Storerikvollen, Sylstasjonen og Helagsstugorna som nabo-hytter. Det er fantastiske dagsturmogigheter i Sylmassivet og i Skardørsfjella. Derfor egner hytta seg meget godt for barne-familier og for de som ønsker å bo fast og gå dagsturer for å utforske de flotte dagsturmålene rundt hytta. Barnas favoritt er utvilsomt turen oppover Geitbekken med sine utallige badekulper. For topp-tur-entusiastene er Syltoppen, med sine 1762 høydemetre, den mest populære toppen i Sylan. Nedalshytta ligger forøvrig ved Nesjøen som er viden kjent for røyefisket. Det er utleie av båt ved Nesjøen båttulleie.

LITTERATUR OM SYLAN:

Nordhagen, Rolf (1930): Den botaniske nasjonalpark i Sylene. Den Norske Turistforenings årbok 1930.
 Brox, Karl H og Hanneberg, Peter (1988): Sylene. Gyldendal forlag.
 Trondhjems Turistforening (1994): Sylene og Trollheimen Turhåndbok (stort sett tilsvarende innhold i TTs årbok 1990).
 Rolseth, P.O. (1947): Kvernffjellet.
 Selbu og Tydals historie.
 Tøsse, Sigvart (1987): Bygdebok for Tydal,

Nedalshytta ligger 2,5 times kjøring fra Trondheim og 1 time fra Røros. Kartutarbeidelse: Cartographica. Kartgrunnlag: Statens kartverk. Tillatelse gitt 1991.

Betjent: 50 senger. Tlf: 73 81 46 23.
 Strøm, dusj og badstu. Overnatting fortrinnsvis for fjellvandrere. Betjent sesong (med bl.a. middagsservering) fra slutten av juni til midten av september og i påsken. Det kan i mesteparten av sesongen på forhånd avtales overnatting over flere dager.
Selvbetjent sesong resten av året.
Selvbetjent: 12 senger.
 Selvbetjeningsavdeling for overnatting utenom betjent sesong i eget hus ved siden av hovedhuset. Det er da låst med DNT-lås.
 Medlemmer av turistforeningene får lavere priser enn ikke-medlemmer.
Adkomst: Buss fra Trondheim til Stugudalen. Med bil fra Trondheim, E6 til Stjørdal, Rv 705 til Stugudalen, grusvei fram til hytta, ikke brøytet. Avstanden fra Trondheim er ca 15 mil og fra Røros ca 7 mil.

Informasjon om åpningstider, utlevering av DNT-nøkkel osv.:

Trondhjems Turistforening, Sandgata 30, 7012 Trondheim. Telefon 73 92 42 00, faks 73 92 42 01 og nettsted www.tt.no.
 Nedalshytta: tlf. 73 81 46 23 når den er betjent.
 Bussrute: www.nettbuss.no.
 Drosje: 73 81 51 12 (Græsli) og 73 81 55 92 (Ås)

bind I. Tydal kommune.
 Kvaal, Stig og Wale, Astrid (2001): En spenningshistorie. Trondheim energiverk gjennom et århundre.
 Moen, A., Pedersen, O. og Lyngstad, A. (2004): Rolf Nordhagens langtidstudier i Sylan. Oppfølging i 2003NTNU Vitenskapsmuseet. Botanisk notat 2004-2.
 Trondhjems Turistforenings årbøker, bl.a.: 1899, 1929, 1930, 1949, 1955, 1970, 1975, 1978, 1980, 1983, 1986-87, 1989, 1990, 1991, 1992, 1994, 1998, 2000-2001, 2002, 2003.

Foto forsida: Utsikt mot Sylmassivet på tur fra Stugudalen til Nedalshytta. Foto: Jonny Remmereit. Lite bilde: Nedalshytta. Foto: Elsa Smith

TURGLEDE - 118 turer i Midt-Norge

Turbok-klassikeren TURGLEDE er utgitt i ny, revidert utgave. Dette er turhåndboka for store og små som er glad i å ferdes i den trønderiske naturen. Turer som er spesielt godt egnet for barn er merka med eget symbol. Boka inneholder hele 118 turforslag, de fleste er til fots eller på ski i fjellet, oversiktlig inndelt under områdene Trollheimen, Sylan, Femundsmarka, Dovrefjell-Sunndalsfjella, Fjordruta (NY) og Nord-Trøndelag. Den reviderte utgaven har dessuten med en fylldig presentasjon av turisthytter samt oversiktskart for hvert område med merkede ruter inntegnet. I tillegg har boka egne kapitler som beskriver turer med kano og sykkel. Du vil også finne mye nyttig tilleggsinformasjon knyttet til turene som vil berike turopplevelsene. Boka er rikt illustrert med bilder og kart. Obligatorisk bok i alle turglade hjem. **GOD TUR!**

Format 15 x 21 cm, innb. 272 sider
 Pris medl. kr. 198,- Ikke-medl. kr. 248,-

NY
 revidert
 utgave

Naturen gir oss ny energi!

Derfor prøver vi å bruke og forvalte den på en riktig måte.

